

MONIAMMATILLISEN JALKAUTUVAN TIIMIN TYÖKIRJA

TOIMINTAMALLI, TYÖNKUVAT JA KÄYTÄNNÖN TYÖ

VANTAAN JA KERAVAN HYVINVOINTIALUE, ASUNNOTTOMUUDEN EHKÄISYHANKE

Sisällys

1 ALKUSANAT	2
2 VIITEKEHYS	3
FACT	3
Hyvinvoinnin osa-alueet	3
Toipumisorientaatio.....	5
Kiinnipitävä työote.....	6
3 JALKAUTUVAN TIIMIN KOKOONPANO JA KESKEISET TYÖTEHTÄVÄT	7
Kokemusasiantuntija.....	8
Sairaanhoidtaja	9
Sosiaaliohjaaja ja sosiaalityöntekijä.....	10
4 JALKAUTUVAN MONIAMMATILLISEN TIIMIN TOIMINTAMALLI	11
Etsivä työ.....	12
Asiakkuuden käynnistyminen	13
Moniammatillinen työskentely.....	14
Jalkautuva työ	16
Palvelutarpeen arvioinnin aloittaminen	17
Asiakkuuden päättyminen	18
5 LOPUKSI.....	18
LÄHTEET JA LUKEMISTO.....	22

1 ALKUSANAT

Tässä työkirjassa kuvataan Asunnottomuuden ehkäisyhankkeen kehittämää moniammatillisen jalkautuvan tiimin toimintamallia, työnkuvia ja käytännön työtä. Toimintamallin mukaisesti jalkautuvaan työhön sisältyy myös etsivä työ. Vaikka toimintamalli on kehitetty asunnottomuustyöhön, niin sitä voidaan soveltaa laajemmalle kohderyhmälle ja se toimii myös moniammatillisen etsivän työn toimintamallina.

Asunnottomuuden ehkäisyhankkeen taustalla on ollut tavoite puolittaa asunnottomuus vuoteen 2023 mennessä ja poistaa vuoteen 2027 mennessä. Tavoite on tullut Marinin hallitusohjelman tavoitteesta. Vantaan kaupunki käynnisti Sosiaali- ja terveysministeriön rahoituksella Asunnottomuuden ehkäisyhankkeen loppuvuodesta 2020. Tammikuusta 2023 saman vuoden loppuun asti hanke toimi Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen alaisuudessa. Samankaltaisia ja samalla rahoituksella toimivia hankkeita on ollut käynnissä myös muissa kaupungeissa ja hyvinvointialueilla. STM on koordinoanut kaikkien asunnottomuushankkeiden toteutumista.

Jalkautuva työ on tärkeä osa kaikkea sosiaalityötä ja myös terveystaluuissa sitä on sovellettu eri yksiköissä. Yleisesti jalkautuvan työn tavoitteena on palvelun saatavuuden ja saavutettavuuden parantaminen jollekin tiedossa olevalle kohderyhmälle. Hankkeessa kehitetty toimintamalli on edustanut hyvinvointialueella uutta lähestymistapaa osana aikuissosiaalityötä. Mallissa on hyödynnetty olemassa olevaa aineistoa ja aiemmin kehitettyjä malleja. Omia kokemuksia on niin ikään jaettu eteenpäin. Osaltaan Vantaan ja Keravan alueella tehty kehittämistyö on ollut vaikuttamassa valtakunnallisesti eri toimijoiden jaettuun ymmärrykseen toimivista käytännöistä monialaisen liikkuvan työn edistämiseksi.

Moniammatillisen tiimin kehittämisen yhteydessä kokemusasiantuntijan työnkuva on liitetty kiinteäksi osaksi jokapäiväistä työtä. Kehittämistyötä on jatkettu niiden käytäntöjen pohjalta, mitä aiemmissa hankkeissa (mm. Asunnottomuuden ennaltaehkäisyn kuntastrategiat, AKU-hanke) on arvioitu toimiviksi. Asunnottomuuden ehkäisyhankkeen jalkautuvassa tiimissä on tavoiteltu toimintamallia, jossa kokemusasiantuntijalla on tasavertainen asema työntekijänä ja erityinen rooli asiakaslähtöisessä työssä.

2 VIITEKEHYYS

Tässä luvussa kuvataan lähestymistapoja, joita on moniammatillisen jalkautuvan tiimin taustalla. Osa viitekehyksistä on annettu etukäteen ja osa noussut esiin hankkeen toiminnan aikana. Osa näkyy suoraan asiakastyössä ja osa on enemmän taustalla vaikuttavia toimintamallin osia, jotka tukevat sujuvaa ja vaikuttavaa asiakastyötä.

FACT

Moniammatillisen työtavan pohjaksi hankkeen alussa otettiin kansainvälisesti tunnettu FACT (Flexible Assertive Community Treatment) -malli. Sitä ei kuitenkaan voitu ottaa käyttöön sellaisenaan. FACT-malli on joka tapauksessa toiminut esimerkkinä siitä, miten saumattomaan moniammatilliseen yhteistyöhön voi pyrkiä ja millainen orientaatio tukee mahdollisimman asiakaslähtöistä työtapaa.

FACT-mallissa kohderyhmänä ovat mielenterveyskuntoutujat, joilla on mahdollisesti erityishaasteita asumisessa. Näkökulma on korostuneesti hoidollinen ja työryhmässä on kattavasti terveydenhuollon ammattilaisia tekemässä intensiivistä hoito- ja asiakastyötä. Olennaista on se, että työntekijät pystyvät liikkumaan tilanteiden ja tarpeiden mukaan joustavasti sinne, missä asiakkaat ovat. Tiimin tulee jakaa keskenään tietoa asiakkaiden tilanteista ja kantaa yhdessä vastuun toimivasta ohjauksesta jokaisen kohdalla. Yksi tiedon jakamisen välineistä on moniammatilliset palaverit, joissa käydään asiakkaiden tilanteet läpi. (Van Veldhuizen & Bähler, 2013.)

Käytännössä Asunnottomuuden ehkäisyhankkeessa kehitetyn moniammatillisen jalkautuvan tiimin työskentely ei ole yhtä intensiivistä ja pitkäkestoista kuin FACT-mallissa. Asiakkaiden elämäntilanteissa on enemmän vaihtelua. Mielenterveysongelmat voivat olla yksi elämäntilanteista vaikuttava tekijä, mutta ne eivät kosketa kaikkia asiakkaita. Yhteistä malleissa on moniammatillinen työskentely, tiimin yhteiset asiakkaat, jalkautuva työote sekä moniammatilliset asiakastyön kokoukset.

Hyvinvoinnin osa-alueet

Yhtenä lähtökohtana tiimin toimintamallissa on STM:n julkaisussa 'Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kokonaisarkkitehtuuri' esitetty jaottelu hyvinvoinnin osa-alueista (STM, 2021).

Moniammatillisen jalkautuvan tiimin kohderyhmää ajatellen niistä tärkeimpiä ovat: *terveys, sosiaaliset yhteydet ja suhteet, aineellinen elintaso, elinympäristö ja turvallisuuden tunne*. Hankkeessa on haluttu tehdä rajaus, jossa päähuomio on ollut kohderyhmän perustarpeiden tarkastelussa. Periaatteellisella tasolla kaikilla on kuitenkin yhtäläiset tarpeet kansalaisina, joten orientaatiossa on syytä pitää mielessä muutkin hyvinvoinnin tekijät. Osa-alueet mainitaan myös Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen hyvinvointikertomuksessa ja –suunnitelmassa (Vake, 2023).

Moniammatillisen jalkautuvan tiimin työskentelyssä on huomioitu hyvinvoinnin osa-alueita seuraavasti: Lähtötilanteessa on pyrittävä arvioimaan asunnottoman henkilön tilannetta **turvallisuuden** näkökulmasta. Yksistään asunnottomana olo luo turvattomuutta. Sanoitettu kokemus voi olla eri asia kuin todellinen tilanne, mutta asiakastyössä kokemus ja tunne on otettava sellaisenaan. Turvallisuutta voi uhata jokin ulkopuolinen tekijä tai henkilö tai sitä voi heikentää oma toiminta ja käytös. Myös erilaiset riippuvuudet voivat muodostaa elämänhallintaan vaikuttavan uhan. Tilanteen havaitseminen ja tiedostaminen ovat vasta alku eikä ole takeita, että ohjauksella saataisiin tilanteeseen nopeasti muutosta.

Elinympäristöön vaikuttavat monet eri tekijät. Esimerkiksi rappukäytävissä, yleisissä WC-tiloissa tai autossa yöpyminen ovat tilanteita, joihin päädytään olosuhteiden pakosta. Asunnoton henkilö saattaa joutua liikkumaan paljon etsiessään levähdyspaikkaa, eikä sellaisen löytymisestä ole aina varmuutta. Tuttavilla majoittuminen voi olla toimiva tilapäisratkaisu, mutta epävarmuustekijät vaikuttavat silloinkin negatiivisesti arkeen. Ympäristö ei ehkä ole otollinen sille, että voisi keskittyä oman elämäntilanteen kohentamiseen. Lisäksi toisen ihmisen kodissa majoittuminen voi tuottaa turhautumista molemmiin puolin. Asumispäivystyksen olosuhteet ovat vaihtelevia. Siellä on mahdollisuus arvioida tilannetta ja tehdä alustava suunnitelma tukipalveluista. Osa kohderyhmästä kuitenkin karttaa päivystystä ja valitsee jonkun muun vaihtoehdon.

Henkilöhistoria vaikuttaa taustalla, vaikka monissa tapauksissa asunnottomuus on seurausta muustakin kuin ihmisen valinnoista. **Sosiaaliset suhteet**, tärkeänä hyvinvoinnin lähteenä, kannattelevat kaikkia ihmisiä. Ottamatta kantaa läheisverkoston laatuun, on koetun hyvinvoinnin kannalta tärkeää, että löytyy sellainen ystäväpiiri tai porukka, jossa saa tunteen

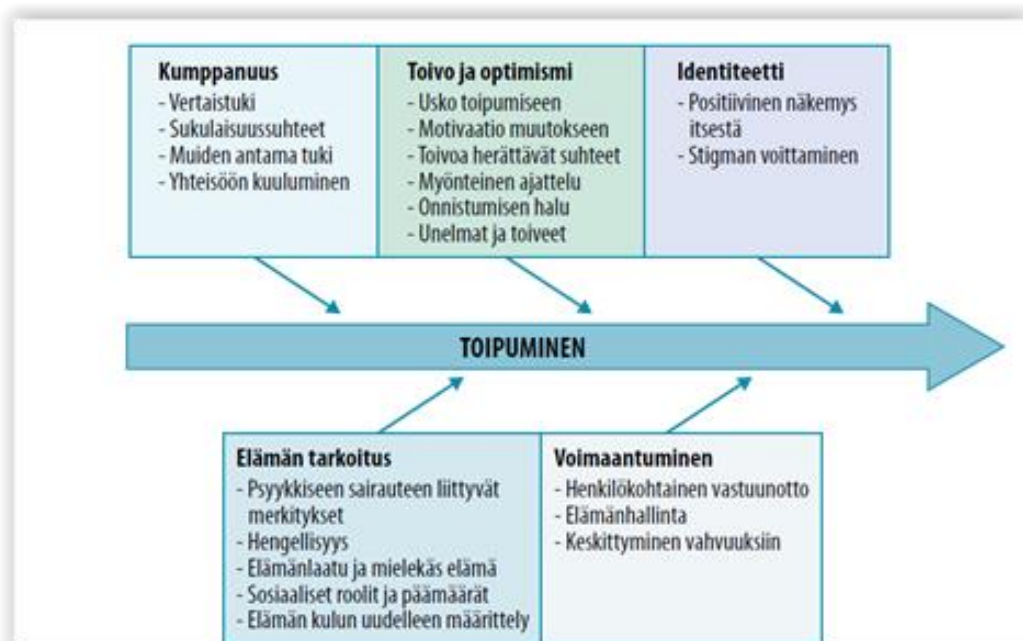

osallisuudesta ja vertaisuudesta. Elämän aikana ihmissuhteisiin on voinut liittyä traumaattisia tapahtumia, mutta useimmissa tapauksissa myös jotain myönteistä, joka on kartuttanut henkilön sosiaalista pääomaa.

Kriisiytyneessä elämäntilanteessa saattaa olla käsillä samanaikaisesti **terveydellinen** ja **taloudellinen** romahdus. Pitkäaikaisasunnottomilla on mahdollisesti kroonistuneempi tilanne, eikä voimavarat tai motivaatio huolehtia asioista ole entisellä tasolla. Voikin olla, että takana on jo kokemusta yrityksistä muuttaa tilannetta ja pyrkimystä ulos haitalliseksi koetusta elämäntavasta.

Toipumisorientaatio

Toipumisorientaatio yhdistää koko Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen organisaatiossa tehtävää asiakastyötä. Sen tarkoitus on korostaa asiakaslähtöisyyttä sekä auttaa moniammatillisen työskentelyn tavoitteenasettelussa. Voidaan ajatella, että hyvinvointia ja yleistä tyytyväisyyttä parannetaan sekä konkreettisilla toimenpiteillä hoidossa ja kuntoutuksessa, mutta samanaikaisesti syventävässä vuorovaikutuksessa – keskustelussa elämän merkityksellisyydestä ja arvoista (Ristolainen, 2021).

Kuva 1. Toipumisorientaation osa-alueet (Nordling, 2018)

Toipumisorientaation osa-alueet ovat kumppanuus/yhteys; toivo ja optimismi; identiteetti; elämän tarkoitus ja voimaantuminen (Nordling, 2018). Moniammatillisen jalkautuvan tiimin asiakastyössä toipumisorientaatio on ollut taustalla vaikuttava ajattelumalli, johon liittyy ammattilaisten jakama ihmiskäsitys sekä hyvän ja merkityksellisen elämän ehdot.

Vaikka asiakkaan kanssa ei tulisi puhuttua kaikista toipumisorientaation elementeistä, ammattilaisen kannattaa sopivassa tilanteessa pyrkiä avaamaan asiakkaan suhtautumista tematiikkaan. Toipumisorientaation mukainen vuorovaikutus on työntekijälle eläytyvää kuuntelemista, jossa myös ohimenevillä toteamuksilla voi olla olennainen painoarvo siinä, mitä henkilö pitää itselleen merkityksellisenä. Olettamisen sijaan on hyvä kysyä suoraan, onko työntekijä ymmärtänyt jonkin viestin oikein. Auttamistyö perustuu vähitellen kehkeytyvään luottamukseen. Mitä kokonaisvaltaisemmin asiakkaan eri tarpeet on huomioitu, sitä paremmat edellytykset on edetä tavoitteisiin yhteistyössä.

Yhteistyö kolmannen sektorin kanssa on avainasemassa, kun asiakkaille tarjotaan vaihtoehtoja osallisuuden ja yhteisöllisyyden tukemiseksi. Olennaista on, että asiakas voi itse päättää palveluun hakeutumisesta ja peilata omaan tunteeseen tai kokemukseen sitä, onko tietty paikka häntä varten. Moniammatillisessa jalkautuvassa tiimissä kokemusasiiantuntija on voinut vahvistaa asiakkaan uskallusta kokeilla esimerkiksi palvelua, jossa voisi vertaistuen kautta saada korjaavia kokemuksia yhteisöön kuulumisesta ja inhimillisten tarpeiden huomioinnista.

Kiinnipitävä työote

Aikuissosiaalityössä suunnitelmallinen työskentely edellyttää asiakkaalta riittävää motivaatiota ja sitoutumista tapaamisiin ennen kuin päästään vaiheeseen, jossa määrätty palvelu voidaan aloittaa. Esimerkiksi asunnottomien asiakkaiden kohdalla sillä tarkoitetaan arviointiprosessia, missä kartoitetaan perusteellisesti eri tuen tarpeet. Sen jälkeen haetaan soveltuvaa asumispalvelua tai sosiaalisen kuntoutuksen palvelua. Sinällään kaikki asunnottomuutta kokeneet eivät välttämättä koe tarvitsevansa erityistä tukea asumiseen liittyen.

Moniammatillisen jalkautuvan toimintamallin pilotoinnin yhteydessä on toistuvasti tullut vastaan tilanteita, joissa asiakas, ehkä puutteellisten voimavarojen vuoksi, ei ole pystynyt riittävällä tavalla sitoutumaan yhteistoimintaan sosiaalityön kanssa. Tällöin prosessi on voinut keskeytyä tai asiakkuus on päätetty kokonaan sillä oletuksella, että henkilö palaa uudestaan asiaan tarpeen vaatiessa.

Moniammatillinen jalkautuvan työn tiimi on voinut tarjota pitkäaikaisempaa seurantaa ja aloittaa tarvittaessa myös palvelutarpeen arvioinnin. Toimintamalliin sisältyy joustava mahdollisuus liikkua asiakkaan tilanteen ja tarpeiden mukaan sinne, missä tapaaminen onnistuu helpoiten. Vaikka yhteydenpito keskeytyisi tai asiakas katoaisi, on pyritty siihen, että aiheesta voidaan jatkaa suoraan, kun ajankohta on uudestaan otollinen. Kiinnipitävyydellä tarkoitetaan myös sitä, että etsivälle työlle annetaan mahdollisuus asiakkaiden löytämiseen katoamisten jälkeen. Etsivä ja kiinnipitävä työtapa voi parhaassa tapauksessa parantaa ajoitusta, mitä tulee asiakkaiden motivoituneisuuteen. Kaiken perustana on avoin vuorovaikutus ja luottamus.

3 JALKAUTUVAN TIIMIN KOKOONPANO JA KESKEISET TYÖTEHTÄVÄT

Toimintamallin tärkein menetelmällinen lähtökohta on moniammatillisuus. Asiakaskuntaa ajatellen sen tarjoamista mahdollisuuksista on haluttu saada paras hyöty esiin tiiviin ryhmä- ja parityöskentelyn kautta, sekä toimimalla aktiivisesti yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Tiimin työntekijöiden tehtävät limittyvät käytännössä jonkin verran. Jokaisella on kuitenkin erityinen rooli ja ammatillinen näkökulma.

Hankeaikana tiimiin kuului kokemusasiantuntija, sairaanhoitaja, kaksi sosiaaliohjaajaa ja sosiaalityöntekijä. Kokoonpanoa voi vaihdella, mutta pitää huomioida, että työntekijöiden määrällä ja työnkuvilla on vaikutusta asiakastyön vaikuttavuuteen. Hankkeen toiminnan aikana tiimissä on ollut myös yksi asiantuntijaroolissa työskentelevä ammattilainen ohjaaja nimikkeellä, hänen tehtäviinsä on kuulunut asiakastyön lisäksi verkostotyön ja viestinnän koordinointi. Lopullisessa toimintamallissa ei ole erikseen työntekijää, jonka vastuulla olisi verkosto- ja viestintätyö. Vakituksessa toiminnassa tulisi kuitenkin suunnitella miten, verkosto- ja viestintätyötä tehdään. Etsivän työn tiimi tarvitsee esitteitä jaettavaksi ja

kohderyhmälle ja yhteistyökumppaneille pitää viestittää toiminnasta aktiivisemmin, kuin sosiaalityössä yleensä.

Kokemusasiiantuntija

Kokemusasiiantuntijalla on merkittävä rooli osana moniammatillista jalkautuvaa tiimiä. Kuitenkin toimintamallia kehitettäessä oli useimmiten tarve tarkastella kriittisesti juuri kokemusasiiantuntijan tehtäviä. Vaikka AKU-hanke (2019) ja Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke – Sokra (2020) ovat mallintaneet ja kuvanneet kokemusasiiantuntijan tehtäviä, niin kokemusasiiantuntijan työnkuva sosiaalityössä on verrattain uusi. Asunnottomuuden ehkäisyhankkeessa kokemusasiiantuntijan tehtävänkuvaa luotaessa on nojattu juuri AKU-hankkeen (2019) ja Sokran (2020) mallinnuksiin, mutta ennen kaikkea luotu täysin uutta mallia.

Toimivan työskentelyn kannalta ei ole välttämätöntä, että tiimissä työskentelevän kokemusasiiantuntijan oma tausta liittyisi asunnottomuuteen. Ainakaan ehdotonta vaatimusta ei kannata asettaa, koska tiimin toimivuuden kannalta yhteistyötaidoilla ja muulla osaamisella on enemmän merkitystä.

Toimintamallissa kokemusasiiantuntijan vastuulle kuuluu etsivän työn koordinointi. Kokemusasiiantuntija pitää huolta etsivän työn aikataulusta ja yhteydenpidosta tärkeimpiin yhteistyökumppaneihin. Lisäksi kokemusasiiantuntija kokoaa tarpeellista tietoa matalan kynnyksen toimipisteiden palveluista, yhteystiedoista ja aukioloista. Jokainen tiimin jäsen osallistuu etsivään työhön vuorollaan, mutta kokemusasiiantuntija on lähtökohtaisesti kaikilla kerroilla mukana. Kokemusasiiantuntijan keskeisimpänä tehtävänä on luoda etsivän työn yhteydessä yhteys ja luottamussuhde potentiaalsiin asiakkaisiin. Tähän hän pääsee kuuntelemalla ja rohkaisemalla ihmisiä toimimaan. Tukena toimii yhteinen kokemuspohja.

Kokemusasiiantuntija tekee työtään korostetusti persoonallaan, mutta tärkeänä työvälineenä käytössä on kulttuuritulkkaus. Kulttuuritulkkauksessa kokemusasiiantuntija on asiakkaan ja palvelujärjestelmän työntekijän välissä ”tulkkauksessa”. Kokemusasiiantuntija auttaa asiakasta sanoittamaan omaa tilannettaan ja omia tarpeitaan ja palvelujärjestelmän työntekijää sanoittamaan palvelujärjestelmän käytäntöjä, niin että asiakas ymmärtää ne.

Asiakastyössä vastuuta prosessin etenemisestä tai onnistumisesta ei kuitenkaan voi asettaa kokemusasiantuntijan harteille. Rooli on täydentävä ja parhaassa tapauksessa mahdollistaa kitkattoman yhteistyön asiakkaan ja palvelujärjestelmän työntekijöiden välillä.

Sairaanhoitaja

Sairaanhoitaja toimii terveydenhuollon ja hoitotyön asiantuntijana moniammatillisessa tiimissä. Hän vastaa asiakkaiden terveydenhuollon tarpeen arvioinnista ja kartoittaa asiakkaan vointia terveyteen liittyen. Sairaanhoitaja huomioi työssään asiakkaan somaattisen ja psyykkisen voinnin nykytilan. Sairaanhoitaja vastaa asiakkaiden tarpeen mukaisesti olemassa olevien ja tarvittavien terveyspalveluiden kartoittamisesta ja oikeisiin terveyspalveluihin ohjaamisesta sekä tukee asiakkaita niihin kiinnittymisessä. Sosiaalihuollon organisaatiossa sairaanhoitajan työskentely pohjautuu terveydenhuollossa käytettyyn hoidon tarpeen arviointiin ja kiireellisyysluokituksiin.

Toimintaverkoston voi kuulua terveysnäkökulmasta monia eri toimijoita, esimerkiksi:

- perusterveydenhuolto ja erikoissairaanhoito niiden alla olevine toimineen ja yksikköineen (esimerkiksi terveysasemapalvelut, sairaalat ja poliklinikat, mielenterveyspalvelut, päihdepalvelut, suun terveydenhuolto, laboratorio, röntgen)
- yksityinen-, opiskelu- ja työterveyshuolto
- työllisyyspalvelut ja Ohjaamot
- ostopalvelut (esim. kuntoutuspalvelut, korvaushoito)
- hätäkeskus ja ensihoito

Sairaanhoitajan vastuulla on jalkautuva työ terveydenhuollon osalta. Sairaanhoitaja on asiakkaan mukana terveydenhuollon ajanvarauksilla, jos siitä koetaan olevan hyötyä ja asiakas itse sitä toivoo. Vastaavasti sairaanhoitaja pyrkii osallistumaan asiakkaan terveysasioihin liittyviin verkostoneuvotteluihin asiantuntijana. Tehtävään kuuluu yhteistyö terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden välillä. Siten voidaan varmistaa viestin kulkeminen tehokkaasti ja vältetään väärinymmärryksiä. Työvälineinä sairaanhoitajalla on Asiakas- ja potilastietojärjestelmä Apotissa sekä sosiaalihuollon että terveydenhuollon kirjautumisoikeudet ja virkalinjat terveyspalveluihin.

Sairaanhoitaja on asiakastyössä mukana koko asiakkuuden ajan tai vähintään alkuvaiheessa terveydentilaa kartoitettaessa. Tiimissä sairaanhoitaja vastaa sosiaalityöntekijän työparina

palvelutarpeen arvioinnissa asiakkaan terveyteen liittyvistä kohdista. Sairaanhoidaja toimii terveydenhuollon asiantuntijana ja yhteyshenkilönä. Monilla asunnottomilla asiakkailla terveyden hoitaminen on jäänyt, eikä heillä välttämättä ole mahdollisuutta, tarvittavia välineitä, tietämystä tai osaamista perussairauksien hoitoon liittyvien käyntien varaamiseen.

Sosiaaliohjaaja ja sosiaalityöntekijä

Sosiaaliohjaajan ja -työntekijän vastuulla on asiakkaiden tilanteiden, tuen tarpeiden ja sosiaalipalvelujen kartoittaminen. Pääsääntöisesti asiakkaita tavataan tiimin muiden jäsenten kanssa parityönä. Tällöin monialaisuus ja moniammatillisuus tulee hyödynnettäväksi asiakastapaamisissa. Siinä missä kokemusasiantuntija vastaa etsivän työn koordinoinnista, on sosiaaliohjaajalla ja -työntekijällä rooli jalkautuvan asiakastyön toteutuksessa.

Asiakastapaamisilla kartoitetaan asiakkaan tilannetta ja tämän perusteella sovitaan jatkotyöskentelystä. Asiakkaan tilanne huomioiden tehdään ohjauksia tarvittaville tahoille kuten matalan kynnyksen palveluihin, sosiaalityöhön, Kelaan ja kolmannen sektorin palveluihin. Molempien tehtävänä on eri verkostojen koordinointi asiakastyössä ja varmistaa, että yhteistyö on tarkoituksenmukaista. Sosiaaliohjaaja ja -työntekijä tekevät huoli-ilmoituksia ja lähetteitä suunnitelmalliseen sosiaalityöhön, jotta asiakkaalle saadaan tämän tarvitsemia palveluita. Apotien lisäksi käytössä on Kelan etuustietopalvelu Kelmu. Sosiaaliohjaajan ja -työntekijän tehtäviin kuuluu sosiaalityön näkemyksen ja asiantuntemuksen tuominen tiimin käyttöön.

Sosiaalityöntekijä varmistaa yhdessä sosiaaliohjaajan kanssa, että työskentelyssä noudatetaan organisaatiossa sovittuja käytäntöjä ja että eri menetelmien soveltaminen on tarkoituksenmukaista. Lähijohtajan tuki on tässä olennainen. Johtava sosiaalityöntekijä vastaa henkilöstö- ja työhyvinvointijohtamisen lisäksi moniammatillisen tiimin asiakastyön linjauksista, viestinnästä sekä ohjeistuksista koskien toimintaympäristöä ja organisaatiota. Johtava sosiaalityöntekijä varmistaa, että työssä toimitaan sovittujen toimintaohjeiden ja lain mukaisesti.

Sosiaalityöntekijä aloittaa yhdessä sairaanhoidajan kanssa tiimin valikoiduille asiakkailla sosiaalihuoltolain mukaisia palvelutarpeen arviointeja. Palvelutarpeen arvioinneissa

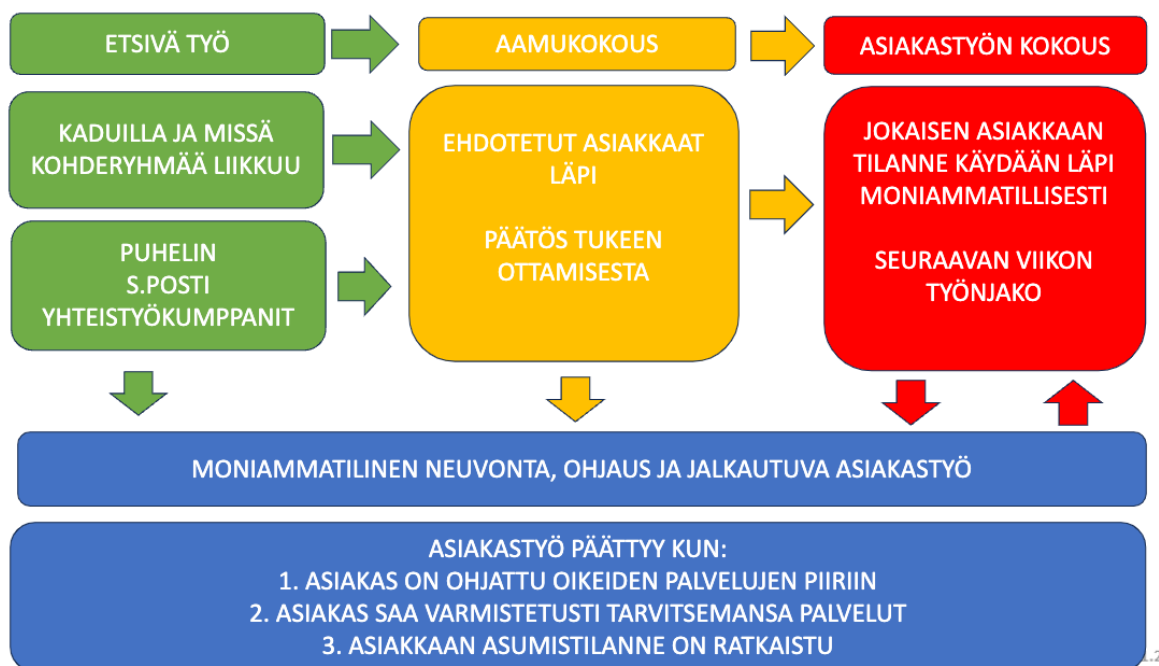

konsultoidaan myös muita tiimin jäseniä ja hyödynnetään heidän asiantuntemustaan tiimin yhteisissä kokouksissa. Arviointien tekeminen edellyttää useita tapaamisia yhdessä asiakkaan ja mahdollisen verkoston kanssa.

4 JALKAUTUVAN MONIAMMATILLISEN TIIMIN TOIMINTAMALLI

Tässä luvussa kuvataan Asunnottomuuden ehkäisyhankkeen luomaa moniammatillisen jalkautuvan asunnottomuustyön -tiimin toimintamallia. Toimintamalli on pelkistetty versio päivittäisestä asiakastyöstä ja sen tavoitteista. Sen tarkoituksena on kertoa selkeästi, mitkä ovat toiminnan keskeiset elementit. Toimintamallia on mahdollista kopioida ja muokata. Sitä voi muunnella toimintaympäristön, kohderyhmän ja tiimin työntekijämäärän mukaisesti.

Hankkeessa on tunnistettu keskeiset elementit, jotka mahdollistavat vaikuttavan työskentelyn kohderyhmän kanssa. Kohderyhmänä hankkeessa ovat olleet asunnottomat ja asunnottomuusuhan alla olevat, jotka eivät ole palveluiden piirissä. Avainasemassa toimintamallin mukaisessa työskentelyssä ovat palveluiden ulkopuolella olevien kohderyhmä. Asunnottomien lisäksi tämä voi kattaa muita syrjäytyneiden ja palveluiden ulkopuolella olevien kohderyhmiä.

Kuva 2. Moniammatillisen jalkautuvan asunnottomuustyön -tiimin toimintamalli.

Etsivä työ

Toimintamallin mukaisesti **etsivää työtä** tehdään mm. kaduilla, juna-asemilla, ostoskeskuksissa ja yhteistyökumppaneiden tiloissa. Tavoitteena on etsiä ja kohdata henkilöitä, jotka ovat asunnottomia, joilla on asunnottomuuden uhka ja jotka ovat palveluiden ulkopuolella. Tarkoituksena on liikkua ja tavata kohderyhmää heidän omassa ympäristössään. Etsivää työtä tehtäessä hakeudutaan aktiivisesti juttusille myös asemilla ja kaupoissa olevien vartijoiden, lentokentän henkilökunnan, junien konduktöörin tai kirjastojen henkilökunnan kanssa. Tällä tavalla tehdään toimintaa tutuksi ja madalletaan kynnystä toisten toimijoiden yhteydenotoille. Etsivää työtä tehdään myös yhteistyökumppaneilta tai kansalaisilta saatujen vihjeiden perusteella. Esimerkiksi Vva ry:n Yökiitäjät ovat ilmoittaneet Vantaalla ulkona majoittuvista, joita etsivän työn yhteydessä on käyty tapaamassa. Useimmiten etsivässä työssä liikutaan julkisilla kulkuneuvoilla, jolloin myös niissä saatetaan kohdata kohderyhmään kuuluvia henkilöitä.

Ulkona liikuttaessa ollaan ”kadun kansan reviirillä”, joten kontaktit ja keskustelun aloitukset pohjautuvat kohdattujen henkilöiden suostumukseen. Aina aluksi esittäydytään ja kerrotaan, keitä olemme ja mitä teemme. Samalla jaetaan esitteitä, joissa on yhteystiedot moniammatilliseen tiimiin ja lyhyt kuvaus toiminnasta. Mahdollisuus tarjota välipalaa on toiminut eri tilanteissa keinona päästä juttelemaan lähemmin. Vuorovaikutuksessa pitää kiinnittää huomiota hienovaraisuuteen ja antaa kohdatuille mahdollisuus anonyymiin asiointiin. Kohderyhmää ohjataan tarvittaessa matalan kynnyksen palveluihin, kuten Koisorannan asumispäivystykseen, Sininauhasäätiön päiväkeskus Illusiaan tai terveys- ja sosiaalineuvontapalvelu Vinkkariin.

Etsivässä työssä voidaan mahdollisuuksien mukaan kartoittaa kohdatun henkilön tilannetta ja tarvittaessa otetaan yhteystiedot myöhempää yhteydenottoa varten. Kadulla ja julkisissa tiloissa pidemmälle menevä luottamuksellinen keskustelu ei välttämättä onnistu. Etsivän työn yhteydessä annetaan kuitenkin neuvontaa ja ohjausta ja joskus tämä riittää kohdatuille henkilöille. Käytäntöä pitää soveltaa kohtaamisen ehdoilla. Jos henkilön tilanteesta on jäänyt huoli aiemman tapaamisen perusteella, häntä voidaan tavoitella myöhemmillä etsivän työn käynneillä. Samoin voidaan pyrkiä löytämään tiimin tuesta kadonneita asiakkaita.

Etsivää työtä tehdään työpareittain. Kokemusasiantuntija suunnittelee etukäteen, mihin kohteisiin milloinkin mennään. Työparina voi olla myös tiimin ulkopuolinen yhteistyötahon, kuten järjestön edustaja. Määrätyistä asioista sovitaan etukäteen. Tarvittaessa voi jakaa roolitusta sen suhteen, kuka on aktiivinen ottamaan kontaktia ja kuka enemmänkin tarkkailee tilannetta. Ratkaisu liittyy mahdollisuuteen reagoida yllättäviinkin tilanteisiin nopeasti. Työtavassa kannattaa edetä ystävällisen ja luontevan vuorovaikutuksen kautta. Samalla on oltava valppaana sen suhteen, mitä reaktioita lähestyminen eri tilanteissa herättää.

Turvallisuus huomioidaan sopimalla turvasana, jota käytetään, mikäli tilanne vaikuttaa uhkaavalle tai jostain syystä tilanteessa tulee epämiellyttävä olo. Turvasanaa käytettäessä tilanteesta poistutaan välittömästi ja mahdollisuuksien mukaan huomiota sen enempää herättämättä. Turvallisuuteen liittyy myös työntekijöiden organisaation tunnuksilla varustetut vaatteet. Näin esim. vartijat, poliisi ja muut ulkopuoliset tunnistavat tiimin työntekijät. On tärkeää, että kaikilla on yhteinen näkemys siitä, miten etsivässä työssä toimitaan. Etsivän työn jälkeen on tärkeää pitää purkukeskustelu, jossa käydään läpi mitä nähtiin, mitä tehtiin, jäikö joku asia vaivaamaan, olisiko jotain voinut tehdä toisin ja missä onnistuttiin. Etsivässä työssä tehdyistä erityisistä havainnoista ja ilmiöistä kerrotaan muulle tiimille.

Asiakkuuden käynnistyminen

Asiakkaita tavoitetaan ja ohjataan moniammatillisen jalkautuvan tiimin tukeen suoraan etsivässä työssä. Etsivän työn yhteydessä jaetut esitteet myös kulkeutuvat potentiaalisten asiakkaiden saataville ja he ottavat itse yhteyttä puhelimitse, sähköpostitse tai sosiaalisen median kautta. Omaiset, tuttavat ja perheenjäsenet voivat myös ottaa yhteyttä, jos ovat huolissaan läheisestään. Yhteistyökumppanit voivat olla yhteydessä ja konsultoida nimettömästi tai henkilön luvalla kertoa tilanteesta. Jos henkilö on antanut luvan, niin häneen voidaan tämän jälkeen ottaa yhteyttä tiimin puolelta.

Uudet yhteydenotot tai etsivässä työssä kohdattujen mahdollisten uusien asiakkaiden tilanteet käydään yhteisesti läpi tiimin **aamukokouksessa**. Tällöin sovitaan kuka ottaa henkilöön yhteyttä ja tekee kattavamman alkukartoituksen. Etsivässä työssä asiakkaasta tehdyt havainnot ja kartoitukset luovat pohjaa kattavammalle arvioinnille. Henkilöön pyritään

ottamaan yhteyttä mahdollisimman pian etsivässä työssä tapahtuneen kohtaamisen tai muun yhteydenoton jälkeen. Hänen antamilla valtuuksilla tarkistetaan tiedot Apotista ja Kelmusta. Henkilölle kerrotaan jalkautuvan moniammatillisen tiimin toiminnasta ja työtavasta, jossa kaikki asiakkaat ovat tiimin yhteisiä asiakkaita ja asiakasasioita käsitellään kerran viikossa koko työryhmän kesken asiakastyön kokouksessa.

Alkukartoituksen jälkeen henkilön kanssa keskustellut työntekijä tai työntekijät tuovat kartoituksessa saamansa tiedot tiimille. Näiden tietojen pohjalta tehdään yhdessä päätös mahdollisesta henkilön asiakkuuteen ottamisesta. Päätös tehdään joko aamukokouksessa tai kerran viikossa käytävässä asiakastyön kokouksessa. Tiimi päättää yhdessä alustavien tietojen ja mahdollisesti tiedossa olevien tuen tarpeiden perusteella keiden osaamisesta asiakas parhaiten hyötyä. Joskus asiakas ei tarvitse tiimin tiivistä tukea, vaan kertaluontoinen neuvonta ja ohjaus riittävät.

Moniammatillinen työskentely

Kun tiimi on tehnyt päätöksen asiakkaan ottamisesta tiiviimpään tukeen, varataan tapaamisaika. Asiakkaita tavataan pääasiassa työparina, jolloin pystytään hyödyntämään eri ammattilaisten osaamista sekä tekemään työnjakoa selvitettäviin asioihin. Työparin kanssa voi myös jakaa asiakkaiden raskaiden kokemusten ja elämäntilanteiden tuottamaa psyykkistä kuormitusta.

Työpari kartoittaa tilannetta tarkemmin ja sopii asiakkaan kanssa jatkotyöskentelystä. Apottiin avataan asiakkuusepisodi ja palveluepisodi, joiden alle tehdään asiakasasiakirjamerkinnot. Tapaamisilla edetään asiakkaan ehdoilla ja kysytään mihin asioihin hän haluaa tiimin tukea. Asiakkaalla ei välttämättä ole voimassa olevaa henkilöllisyystodistusta, verkkopankkitunnuksia tai ylipäätään pankkitiliä.

Asiakkaalla voi olla myös tilanne, jossa asunnottomuus on jo pitkittynyt ja eläminen mukautunut kadun olosuhteisiin. Asiakkaiden ensisijaisena toiveena on usein asunnon saanti. Joissakin tilanteissa työntekijöiden tulee kuitenkin ohjata keskustelua välttämättömien asioiden kuten ruoan, lääkkeiden, henkilöllisyystodistuksen, pankkitilin ja verkkopankkitunnusten hakemiseen. Tapaamisilla asiakkaita tuetaan Kelan

perustoimeentulotuen hakemisessa, selvitetään vuokravelkatilannetta, kartoitetaan terveyteen liittyviä asioita sekä annetaan ohjausta ja neuvontaa asuntohakemusten tekemisessä. Tarpeen mukaan hakemuksia täytetään yhdessä asiakkaiden kanssa.

Toisinaan asiakkaalla saattaa olla häätöuhka vuokravelan takia. Tällöin selvitetään yhdessä asiakkaan kanssa, miten paljon tarkalleen velkaa on, pystyykö hän maksamaan sen kokonaan tai osittain. On myös hyvä tarkistaa, onko asiakkaalla esimerkiksi perustoimeentulotuki tai muita etuuksia hakematta, joiden takautuvalla maksulla pystyisi maksamaan osan vuokravelasta tai onko vuokranantaja halukas tekemään velasta maksusuunnitelmaa.

Asiakkaan tilanne sekä tuen tarpeet määrittelevät sen, miten usein asiakasta tavataan, mitä asioita asiakas itse hoitaa sekä mitä asioita jää työntekijöiden selvitettäväksi. Asiakas ei välttämättä osaa heti kertoa ja sanoittaa tuen ja avun tarpeitaan. Tapaamisella sovitaan mahdollisista uusista käynneistä tai soitoista tilanteen seuraamiseksi. Työskentelyn alussa tapaamisia ja yhteydenpitoa voi olla tiiviimmin.

Mikäli heti työskentelyn alussa arvioidaan asiakkaan tilanteen vaativan sosiaalityön välitöntä apua, asiakkaan luvalla tehdään huoli-ilmoitus Apotin kautta. Jos tilannetta on kartoitettu enemmän ja tuen tarve vaikuttaa ilmeiseltä, niin tehdään lähete suoraan suunnitelmalliseen sosiaalityöhön. Ilmoituksen ja lähetteen kautta haetaan asiakkaalle omatyöntekijä suunnitelmallisesta sosiaalityöstä. Tiimistä tarjoudutaan asiakkaan luvalla yhteiseen aloitustapaamiseen nimettävän omatyöntekijän kanssa, jolloin saadaan siirrettyä moniammatillisen jalkautuvan tiimin asiakkuudessa kertynyttä tietoa tulevalle omalle työntekijälle.

Työtä suunnitellaan joustavasti tiimin sisällä ja tapaamisia sovitaan myös vaihtuvalla kokoonpanolla. Näistä sovitaan tiimin kesken lyhyissä aamukokouksissa tai kerran viikossa pidettävässä asiakastyön kokouksessa. **Moniammatillisessa asiakastyön kokouksessa** käydään kaikki aktiiviset asiakkuudet läpi. Työntekijät, jotka ovat tavanneet asiakasta tuovat kaiken olennaisen edellisen viikon ajalta tiimin muiden jäsenten tietoon. Jokaisella työntekijällä on velvollisuus tarkastella asiakkaan tilannetta oman ammatillisen roolin ja osaamisen kautta. Kaikki tuovat esiin näkemyksensä siitä, miten asiakkaan kanssa tulisi edetä ja mitä palveluita hänen tilanteeseensa tarvitaan. Lopuksi tiimi päättää yhdessä, ketkä tiimin

jäsenet näkevät asiakasta seuraavalla kerralla ja miten hänen kanssaan edetään. Kokoustyöskentely on käytännössä moniammatillista case-työtä.

Jalkautuva työ

Jalkautuvalla työllä tarkoitetaan jalkautumista toimistolta ulos, eli lähtemistä yhdessä asiakkaan kanssa esimerkiksi Kelaan selvittämään etuuksia, pankkiin hakemaan tilioitteita tai poliisilaitokselle hakemaan henkilöllisyystodistusta. Tiimin jäsen voi asiakkaan halutessa lähteä mukaan lääkärin vastaanotolle, sosiaalityön ajanvaraukselle tai tutustumaan kolmannen sektorin palveluihin. Kokemusasiantuntija voi jalkautua asiakkaan kanssa kulttuuritulkin roolissa, sairaanhoitaja terveydenhuollon palveluihin ja sosiaaliohjaaja esimerkiksi asumispalveluihin. Jalkautuvassa työssä ei aktiivisesti etsitä asiakkaita, vaan toimitaan jo moniammatillisen tiimin asiakkuudessa olevien asiakkaiden kanssa.

Lisäksi jalkautuvan työn periaatteiden mukaisesti tiimin omat asiakastapaamiset sovitaan paikkaan, jonne asiakkaan on helppo tulla. Jalkautuva tiimi vie palvelun esimerkiksi asukastiloihin, kirjastoihin, yhteistyökumppaneiden tiloihin ja terveysasemille. Asiakkaita tavataan myös sosiaaliaseman tiloissa. Älypuhelimet ja kannettavat tietokoneet mahdollistavat asiakkaiden tapaamisen ja työskentelyn ei niin perinteisissä paikoissa.

Jalkautuvan työn tavoitteena on varmistaa asiakkaiden palveluihin pääseminen sekä tukea asiakasta niiden käyttämisessä ja niihin kiinnittymisessä. Moniammatillisesta jalkautuvasta tiimistä tarjoudutaan aktiivisesti osallistumaan asiakkaan sosiaalityön tapaamisiin, palvelutarpeen arviointien tekemiseen ja kolmannen sektorin tapaamisiin. Sosiaalityöstä nimetyn omatyöntekijän, tai muun tiiviisti asiakkaan asioissa mukana olevan tahon, ja asiakkaan kanssa sovitaan selkeästi missä asioissa moniammatillinen tiimi auttaa ja tukee asiakasta, ja mitkä ovat muiden työntekijöiden vastualueet. Jalkautuvalla työllä voidaan palvelusta toiseen siirryttäessä, eli niin sanotussa nivelvaiheessa, tukea asiakasta juuri palveluihin kiinnittymisessä. Jalkautuva työ on konkreettista mukaan lähtemistä, rinnalla kulkemista ja siten se kytkeytyy myös kiinnipitävään työotteeseen.

Palvelutarpeen arvioinnin aloittaminen

Moniammatillisen jalkautuvan tiimin sosiaalityöntekijä aloittaa valituille asiakkaille sosiaalihuoltolain mukaisen palvelutarpeen arvioinnin. Yleensä palvelutarpeen arviointi aloitetaan asiakkaalle, joka ei ole vielä palveluiden piirissä eikä hänellä ole sosiaalityössä nimettyä omatyöntekijää. Arvioinnin tekemiseen on hyvä varata useampi tapaaminen ja tapaamisille riittävästi aikaa, koska tilanteen kartoitusta tehdään laajasti useilta eri elämän osa-alueilta.

Arviointia tehdään yhdessä asiakkaan kanssa, jolloin tuen tarpeet tulevat keskustelun lomassa usein selkeämmin esille. Samalla, kun tehdään palvelutarpeen arviointia, hoidetaan kiireellisiä juoksevia asioita. Tämä saattaa lisätä arviointiin käytettävän ajan määrää, mutta antaa lisätietoa asiakkaan toimintakyvystä, voimavaroista ja tuen tarpeista. Kannattaa lisäksi varata tapaamisia tai puhelinkeskusteluja, joissa keskitytään pelkästään arvioinnin tekemiseen, varsinkin jos asiakkaalla on paljon selvitettäviä asioita. Palvelutarpeen arviointi kirjataan Apotista löytyvään valmiiseen pohjaan.

Moniammatillisessa jalkautuvassa tiimissä aloitettavassa palvelutarpeen arvioinnissa on tarkoituksena hyödyntää kaikkien tiimin jäsenten ammatillista asiantuntemusta. Tässä on apuna asiakastyön kokous, jossa käydään järjestelmällisesti asiakkaiden tilanteet läpi. Jokainen tiimin ammattilainen tuo oman asiantuntemuksensa asiakastyöhön ja palvelutarpeen arviointiin.

On tärkeää, että sosiaalityön nimetty omatyöntekijä osallistuu arvioinnin tekemiseen. Näin asiakas saadaan saattaen vaihtaen sosiaalityön palveluihin. Tarvittaessa arviointiin pyydetään osallistumaan myös muita asiakkaan tilanteeseen olennaisesti liittyviä ammattilaisia ja henkilöitä (esim. päihdepoliklinikan työntekijä, TE-palveluiden asiantuntija, kolmannen sektorin edustaja, läheiset).

Tiimin sairaanhoitaja selvittää palvelutarpeen arvioinnissa asiakkaan terveyteen liittyviä asioita ja hoitokontakteja sekä tarvittaessa vireyttää niitä. Arvioinnin terveyttä koskeviin tietoihin saadaan siten tarkemmat kuvaukset. Sairaanhoitajalla on olennaista olla Apotissa oikeudet terveydenhuollon rekisteriin. Sairaanhoitaja käyttää kuitenkin terveydenhuollon

rekisteriä vain asiakkaan erikseen antamalla luvalla. Terveysthuollon rekisteristä ei saa myöskään siirtää tietoja suoraan sosiaalihuollon rekisteriin. Palvelutarpeen arvioinnissa sairaanhoitaja on merkittävässä roolissa ollessaan linkki sosiaalihuollosta terveydenhuoltoon ja terveydenhuollosta sosiaalihuoltoon. Sairaanhoitaja pystyy tuomaan palvelutarpeen arvioinnissa esille asiakkaan toimintakykyyn ja terveyteen liittyviä erityishuomioita liittyen esimerkiksi asumisen järjestämiseen.

Asiakkuuden päätyminen

Moniammatillisen tiimin asiakkuus päättyy, kun asiakkaan asumistilanne on ratkennut ja palvelusuunnitelman toteutuminen etenee ilman tiimin tukea. Tilanne on tasapainottunut, jolloin tarvittavat sosiaalityön, terveydenhuollon tai kolmannen sektorin palvelut ovat käynnistyneet ja asiakas on varmistetusti kiinnittynyt niihin. Asumistilanne on mahdollisesti ratkennut asiakkaan saatua vuokra-asunnon tai päästyä tuettuun asumiseen. Asiakas saa tarvittaessa asioiden hoitamisen tueksi mahdollisesti ammatillisen tukihenkilön tai sosiaalisen kuntoutuksen asiakkuuden.

Tiimi tekee yhdessä päätöksen asiakkuuden päättymisestä viikoittaisessa asiakastyön kokouksessa. Tiimin asiakkuuden päättymisestä sovitaan yhteisesti asiakkaan omatyöntekijän tai muun asiakkaan asioita hoitavan tahon kanssa. Asiakkuuden päätyminen kirjataan Apottiin ja suljetaan palveluepisodi sekä mahdollinen asiakkuusepisodi.

5 LOPUKSI

Asunnottomuustyössä on tapahtunut muutoksia viimeisen 10–20 vuoden aikana siinä, että asunnon ensisijaisuus on tunnustettu - elämänmuutosta ei voida edellyttää ikään kuin ansainnan logiikalla, ennen kuin henkilöllä voisi olla oikeus omaan asuntoon.

Eri sektoreilla henkilökunta ja ammattilaiset kohtaavat huono-osaisia kansalaisia ja pyrkivät vastaamaan rakenteen puitteissa oikeutettuun ja todelliseen tarpeeseen. Asunto ensin – periaatteen mukainen palvelu on usein tuki- tai palveluasumista asumisyksiköissä. Yksiköiden toiminnassa on pyritty siihen, että asukas voi saada yksilöllistä tukea, sekä siihen että itse asuminen olisi mahdollisimman omaehtoista. Pelkkä asunto, katto ja seinät, eivät sellaisenaan riitä. Asukkailta odotetaan pelisääntöjen noudattamista ja sitoutumista yhteistyöhön

vähimmäisvaatimuksilla. Palvelun näkökulmasta sopimuksen ja suunnitelman sisältö tarkoittaa käytännössä sellaista apua ja tukea, mistä henkilö arvion mukaan arjessaan hyötyy - pyrkimys on vähittäiseen omatoimisen pärjäämisen vahvistumiseen. (Diak Työelämä, 2018)

Moniammatillisessa jalkautuvassa tiimissä pohdittiin usein sitä, miten asiakaslähtöisyyttä voidaan toteuttaa; miten pystytään sovittamaan yhteen ihmisten omia tavoitteita ja palvelujärjestelmän mahdollisuuksia tukea asunnottomia henkilöitä. Samaan aikaan, kun asiakkaiden kohtaamisessa on paneuduttava hyväksyvään ja myötäelävään vastaanottoon, on rehellisyyden ja avoimuuden nimissä sanoitettava realistisia mahdollisuuksia toteuttaa odotusten mukaisia tavoitteita.

Vaikka tiimissä on haluttu välttää niin sanottua eteenpäin lähettämistä, on joissain tilanteissa ollut järkevämpää ohjata henkilö asioimaan suoraan muun tahon tai ammattilaisen kanssa. Tiimin moniammatillinen kokoonpano on kuitenkin mahdollistanut kokonaisvaltaisen arvion ja ohjaamisen. Tiimi on pystynyt hyödyntämään laajaa verkostoa ja samalla olemaan asiakkaan tukena palveluissa. Myös omaiset ja läheiset ovat voineet olla mukana, jos se on ollut kaikkien osapuolten kannalta kannatettavaa.

Hankkeen kehittämistyössä haluttiin soveltaa sekä kansallisesti että kansainvälisesti toimiviksi arvioituja käytäntöjä. Lopputulos on yhdistelmä elementtejä, jotka on poimittu vertailussa olleista malleista ja todettu omassa asiakastyössä käyttökelpoisiksi. Ammatillisuutta on pitänyt arvioida henkilökohtaisella tasolla ja tarkistaa oma suhtautuminen siihen, mitä moniammatillisuudella missäkin yhteydessä tarkoitetaan, ja mikä siitä tekee edelleen kannatettavan tavan työskennellä kohderyhmän hyvinvoinnin edistämiseksi.

Etsivän työn käytännöistä ei Suomessa ole tarkempia ohjeistuksia tai yhtä organisoinnin mallia, josta käsin sitä olisi voinut lähteä soveltamaan. Joka tapauksessa kehittämistyössä tuli huomioida alueen, eli Vantaan ja Keravan omaleimaisuus. Etsivää ja jalkautuvaa työtä suunniteltaessa tuli huomioida työn tarkoitus ja tavoitteet. Asunnottomuustyötä tehtäessä oli huomioitava myös sellaisia kohderyhmän tarpeita, jotka eivät välttämättä ole asunnottomuutta selittäviä juurisyitä. Samoin esimerkiksi päihde- ja mielenterveys painotuksella olevassa toiminnassa ei tulisi sivuuttaa asunnottomuuden vaikutuksia.

Moniammatillisen jalkautuvan työn tiimin työntekijöillä ei ole ollut päätösoikeuksia etuuksien tai palveluiden myöntämiseksi. Eri tilanteissa se on voitu katsoa puutteeksi tai toisaalta organisointia helpottavaksi tekijäksi. Toimintamallin mukaisessa työssä on tarpeellista arvioida mistä osatekijöistä jokaisen ammattilaisen päivittäinen työ koostuu ja miten ajankäyttö palvelee liikkuvaa työmallia. Jalkautuvalla tiimillä on hyvä olla suhteellisen joustava aikataulu, jotta päästään liikkumaan asiakkaiden tilanteiden sitä vaatiessa.

Asumisneuvonnalla on arvioitu olevan paljon vaikutusta siihen, että asunnottomuuden määrä on valtakunnallisesti vähentynyt. Palvelua halutaan tästä syystä lisätä useammille alueille. Asumattomuuden ehkäisyhankkeen toiminnan aikana pilotoitu asumisneuvonta oli moniammatillisen jalkautuvan tiimin kannalta tärkeä linkki ja mahdollisti paremmin kohderyhmän tavoittamisen. Tiimien tiivis yhteydenpito ja asiakkaiden ohjaaminen molempiin suuntiin on ollut joustavaa ja tehokasta.

Hankkeen aikana on tehty yhteistyötä Oraskoti-asumisyhteisön kanssa. Siellä oli hankkeelle varattuna kaksi asiakaspaikkaa, joihin pystyttiin asuttamaan asiakas nopeasti. Asuttaminen ei vaatinut sosiaalihuoltolain mukaisen omatyöntekijän kirjallista päätöstä eikä sosiaalityön asiakkuutta. Asiakkaalle varattiin haastattelu Oraskotiin, jossa mukana olivat asiakkaan lisäksi hankkeen ja Oraskodin työntekijät. Usein jo haastattelussa sovittiin muuton ajankohdasta.

Asumisaika oli ennalta määritelty enimmillään kolme kuukautta kestäväksi, jonka aikana tilanteen kartoitus ja jatkosuunnitelmat asumisen suhteen tehtiin. Kartoitusta ja jatkosuunnitelmia tehtiin yhteistyössä Oraskodin työntekijöiden kanssa. Asiakas sai Oraskodin työntekijöiltä lähiohjauksen ja tuen asioiden hoitoon. Hankkeen paikalla asuminen oli asiakkaalle maksutonta. Mikäli jatkoasuminen ei tuossa ajassa järjestynyt, voitiin asumista jatkaa paikkatilanteen salliessa vuokrasopimuksella. Tällainen järjestely mahdollisti esimerkiksi suoraan kadulta asuttamisen matalalla kynnyksellä ilman viivytyksiä. Asiakkailta on saatu hyvää palautetta tästä työtavasta ja mahdollisuudesta harjoitella asumisen taitoja ennen varsinaiseen vuokra-asuntoon muuttamista.

Työnohjauksen merkitystä on syytä korostaa. Työnantajan ja lähijohdon kannattaa arvioida työnohjauksen vähimmäisvaatimukset työmuodon tueksi. Ryhmätyönohjaus on toimiva vaihtoehto, koska tiimi työskentelee tiiviisti yhdessä ja koostuu eri ammattien edustajista.

Hankkeen kokemuksen mukaan etsivän työn olisi ennen kaikkea oltava säännöllisesti toteutettavaa siten, että se olisi pääasiallinen työn sisältö kyseisellä tiimillä. Ainoastaan sitä kautta tavoitetaan kohderyhmä, saavutetaan kohderyhmän luottamus ja pystytään tekemään tiivistä yhteistyötä verkoston kanssa.

LÄHTEET JA LUKEMISTO

- A-klinikasäätiö. (2007). *Etsivä työ Euroopan syrjäytyneiden väestönsien parissa*. Noudettu osoitteesta A-klinikasäätiö: https://tiedostot.a-klinikasaatio.fi/etsiva_tyo_euroopan_syrjaytyneiden_vaestonosien_parissa.pdf
- Alho, S. (2021). Kollektiivinen asiantuntijuus ja monitoimijainen yhteistyö aikuissosiaalityössä. Teoksessa A.-L. Matthies;A.-R. Svenlin;& K. Turtiainen, *Aikuissosiaalityö: tieto, käytäntö ja vaikuttavuus* (ss. 69-85). Gaudeamus.
- Diak Työelämä. (2018). *Sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmia ja mahdollisuuksia*. Noudettu osoitteesta Theseus: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/141721/Diak_Tyoelama_13_verkko.pdf?sequence=4&isAllowed=y
- Finlex. (2000). *Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista*. Noudettu osoitteesta Finlex: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>
- Finlex. (2010). *Terveystuolaki*. Noudettu osoitteesta Finlex: <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326>
- Finlex. (2014). *Sosiaalihuollaki*. Noudettu osoitteesta Finlex: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>
- Kaakinen, J. (2023). *Kotiin. Selvitysraportti tarvittavista toimenpiteistä asunnottomuuden poistamiseksi vuoteen 2027 mennessä*. Noudettu osoitteesta Valtioneuvosto: <https://valtioneuvosto.fi/documents/1410903/40549091/Selvitysraportti+asunnottomuuden+poistamiseksi+vuoteen+2023+mennessa.pdf/45d202aa-8b0f-fb92-fe27-911cbfb5b299/Selvitysraportti+asunnottomuuden+poistamiseksi+vuoteen+2023+mennessa.pdf?t=1677828135828>
- Liukko, E.;& Karjalainen, P. (2023). *Asunnottomuustyön ytimessä, Asunnottomuutta vähentävien sosiaali- ja terveystuolujen kehittämishankkeiden loppuraportti*. Noudettu osoitteesta Julkari: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/147929/URN_ISBN_978-952-408-225-9.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Nordling, E. (2018). *Mitä toipumisorientaatio tarkoittaa mielenterveystyössä?* Noudettu osoitteesta Duodecim lehti: <https://www.duodecimlehti.fi/duo14435>
- Ristolainen, P. (2021). *Toipumisorientoitunut työote asiakastyössä*. Noudettu osoitteesta Theseus: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/503916/Toipumisorientoitunut%20ty%C3%B6te%20asiakasty%C3%B6ss%C3%A4.pdf?sequence=3&isAllowed=y>
- Sininuhasäätiö. (2023). *Opas kadun kansalle*. Noudettu osoitteesta Sininuhasaatiö, Materiaalipankki: <https://sininuhasaatio.fi/materiaalipankki/opas-kadun-kansalle/>

- Sokra. (2020). *Kokemusasiantuntijatyön tehtävänkuvat ehkäisevässä asunnottomuustyössä*. Noudettu osoitteesta Innokylä:
<https://innokyla.fi/fi/toimintamalli/kokemusasiantuntijatyon-tehtavankuvat-ehkaisevassa-asunnottomuustyossa>
- STM. (2021). *Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kokonaisarkkitehtuuri*. Noudettu osoitteesta Sosiaali- ja terveysministeriö:
https://stm.fi/documents/1271139/48496181/Hyvinvoinnin+ja+terveyden+edist%C3%A4misen+kokonaisarkkitehtuuri_2021_11.pdf/1ee1af2c-84a0-67fd-b39a-ce343a6939d4/Hyvinvoinnin+ja+terveyden+edist%C3%A4misen+kokonaisarkkitehtuuri_2021_11.pdf?t=1640004797802
- Vake. (2023). *Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen työikäisten hyvinvointisuunnitelma*. Noudettu osoitteesta Vantaan ja Keravan hyvinvointialue:
https://vakehyva.fi/sites/default/files/document/Ty%C3%B6ik%C3%A4isten%20hyvinvointisuunnitelma_luonnos_080923.pdf
- Van Veldhuizen, R.;& Bähler, M. (2013). *Manual Flexible Assertive Community Treatment*. Noudettu osoitteesta ResearchGate:
https://www.researchgate.net/publication/281115683_Manual_Flexible_Assertive_Community_Treatment_FACT
- Verkostokehittäjät. (2023). *Kohti liikkuvaa moniammatillista asunnottomuustyötä*. Noudettu osoitteesta Y-säätiö: <https://ysaatio.fi/wp-content/uploads/2023/12/Kohti-liikkuvaa-moniammatillista-asunnottomuustyota-VALMIS.pdf>
- Ympäristöministeriö. (2019). *Yhteistyöohjelma asunnottomuuden puolittamiseksi vuoteen 2023 mennessä*. Noudettu osoitteesta Ympäristöministeriö:
https://ym.fi/documents/1410903/38439968/Yhteistyöohjelma_asunnottomuuden_puolittamiseksi-13CB1FE8_DOBA_405B_B1A7_63C9B2A40371-156666.pdf/f674e6e5-de8d-d7c7-5ab4-345e528fe6ca/Yhteistyöohjelma_asunnottomuuden_puolittamiseksi-13CB1FE8_DOBA_405B_B1A7_63C9B2A